

VIYANA'NIN MECNUNLARI

Faruk Yashçimen

VIYANA'NIN BİR KAPISI MECNUNLAR DÜNYASINA AÇILIR. ZİRA YALNIZLIK VE MERHMET YOKSUNLUĞUNUN DERİN KEDERLERE İTTİĞİ PEK ÇOK İNSAN O KAPIDAN GİRMEYE ADAYDIR. ŞEHRİN SOKAKLARINDA, YÜZLERİNDE MUTLU BİR TEBESSÜMLE YÜRÜYEN İNSANLARA NADİREN RASTLANIR.

Viyana'nın mecnunu çoktur. Çarşı-pazar, otobüs-tren, okul-kütüphane fark etmez, kişinin yolu nereye düşse, orada nev'i şahsına münhasır bir mecnuna rastlaması tabiidir. Bu şehirde burun direğini kıracak kadar kötü kokanına da, temizlik takıntısına da rastlanır. Ama kahir ekseriyeti kendi halinde, zararsız mecnunlardır. Kimi kendine tuhaf işler icat etmiş, kimiyse zaman mefhumunu hepten kaybetmiştir. Bazısı var olduğunu göstermek istercesine hayata tutunma çabasındadır; bazısı aklını tamamen yitirmiş; bazısıysa mecnunluğa ilk adımlarını henüz atmaktadır. Hâsılı bu şehirde yaşayan envai çeşit mecnun vardır.

Viyana'da, yediği sağlıksız yiyeceklerden şişmanlanmış, iri kıyım, yazın ortasında çıplak göbeği kirden neredeyse yeşermiş ve leş gibi kokan bir adama rastlayabilirsiniz. Şayet metroda tıklım tıklım bir vagona bindiğinizde insanların uzak durduğu boş bir köşe görürseniz, bilin ki oradaki koltukların birinde etrafa ağır kokular yayan bir mecnun oturmaktadır. Çoğu pejmürde kılıklı bu kişiler, muhtemelen Viyana'nın evsiz barsız mecnunlarından ve ortalığa yayılan koku burun direğini kıracak kadar kötüdür. Buğday tenli, kirli sakallı bir başkası kötü kokmak şöyle dursun, aklını temizlikle bozmuş gibidir. Otobüse binip bir koltuğa oturduktan sonra çantasından çıkardığı tırnak törpüsüyle törpüler tırnaklarını ve bu abartılı itina inişine dek sürer. Doğrusu bu toplu taşıma araçlarında, her gün bir başka mecnuna rastlamak işten bile değildir. Öyle ki, bazı vakitler tesadüfen yan yana oturanlardan her ikisinin birden mecnun olma ihtimali vardır. Bu yolculuk ikisi için de pek keyifli geçmeyebilir. Hatta birinin diğerine sataştığı ve inerken diğerinin onu çimdiklediği de vakidir.

Viyana mecnunlarının hepsi böyle göze batan cinsten değildir. Öyleleri vardır ki, onları ancak dikkatli bakışlar fark edebilir. Çoğu, akıllarını yaşlılık döneminde yalnızlıktan yitirmişlerdir. Akıl, onları zaman içinde usul usul terk eder. Bunlar kendi halinde, zararsız delilerdir. Meselâ lacivert takım elbiseli, siyah spor ayakkabılı, üç beş tutam sarıya çalan beyaz, seyrek saçları düzgünce taralı şu yaşlı adam. Bu adam, *Votivkirche* (Adak Kilisesi) civarında umuma açık bir okuma salonuna sık sık gider. Salonun kapısından sakince girer ve hep oturduğu duvar dibindeki o masaya doğru ağır ağır ilerler. Ağızını yanında, eskimiş market poşetlerinde taşır. Sonra gözlüklerini takıp elini torbasına atar. Rastgele seçtiği bir gazete, dergi veya broşürü özenle masasının üzerine koyar. Torbasındaki malzeme, kimi zaman metro istasyonlarının girişinde bedavaya dağıtılan tabloid gazeteleri, kimi zamansa mağaza ve süpermarketlerin bol renkli ve resimli ilanlarıdır. Onu bazen kiliselerde görmek de mümkündür. Kilise içlerinde, cümle kapısı ardına konan standlardaki broşürleri inceleyip ilgisini çekenleri toplamaktadır.

Yaşlı adam masasının üzerine koyduğu yazılı kâğıtlara uzun uzun bakar, bakarken boynu yavaşça öne düşer, dakikalarca uyuklar. Arada bir uyanıp okuduğu şeyi düzeltir, önüne çeker, sonra yine uyuklamaya geçer. Bazen eline aldığı bir makasla gazete ve dergilerden seçtiği haber ya da reklam kupürlerini, tıpkı *Akı Oyunları* filmünün kahramanı John Nash gibi keser ve saklar. Bazen etrafında oturanlara yaklaşır, bu kupürlerle ilgili bir şeyler sorar. Ara sıra defterini karalar. Genç insanların doldurduğu bu çalışma salonuna her gelişi, belki hayattan kopmamak için attığı bir adımdır. Onun çabası, evin yalnızlığı ve sessizliğinden kendini

kurtarıp şehrin ışığını emmek, gölgelerine girmek, renklerine bulanmak ve sesini duymak arzusundan kaynaklanıyor olmalıdır. Okuma salonunda bulunması kimse tarafından garipsenmez. Beyaz saçları ve açık teni bir süre sonra duvarın beyazlığına, lacivert takım elbisesi ise zeminin koyu rengine karışır ve silik varlığı gözden kayboluverir.

Aynı salona başka bir mecnun daha uğrar. Zaten bu şehirde birbirini tanımayan iki mecnunun aynı anda aynı mekânı tesadüfen paylaşması olağandır. Siyah kalın kaşları, kazınmış kafası, traşlı yüzü ve başının üstünde hususen bırakılmış tüy gibi uçuşan bir tutam saçıyla dikkat çeker. Bu kişi, Viyana'nın göçmen mecnunlarından. Kimi zaman *Schottentor* (İskoçkapı) civarındaki bir durakta elinde telefonuyla Farsça konuşurken görülür, kimi zaman Viyana Üniversitesi'nin kantininde kendisine bir sohbet arkadaşı arar, kimi zamansa amaçsızca kafelere girer çıkar. Kapıdan içeriye girdiğinde başı sola yatık, ayakları iki yana açık ve kısa adımlarla yürür. Dili azıcık dışarıda, dudagının sol kenarındadır. Okuma salonuna şöyle bir uğrayıp içeriyi kolaçan ettikten sonra çıkıp gider. Ne aradığını bir o, bir de Allah bilir.

Afrikalı bir mecnunu da barındırır bu şehir. Dilini ve sözünü anlayabilen sabırlı bir dinleyici

bulduğunda, 14 senelik uzun hikâyesini anlatıp yardım ister. Anlattığına göre ülkesinde çıkan iç savaşta vatanından kopmuş ve o zaman bu zamandır kendine bir yurt bulamamıştır. Yolculuğu Eritre'de başlamış, sonra sırasıyla Cibuti, Sudan, Mısır, Libya, İtalya ve Almanya'dan geçip nihayet Avusturya'ya varmıştır. Ancak yeni bir durak, kalıcı bir vatan aramaktadır. Kuvvetli bedeni ve yılmaz azmine rağmen maruz kaldığı güçlükler ve ardı arkası kesilmeyen sıkıntılar feleğini şaşırtmıştır. Anlattığı hikâye, gerçek ile kurnaca arasında gelir gider. Bu hali, kendisinin de malumudur. Gâh dünyaca ünlü olduğunu ve gizli servislerin kendisini takip ettiğini söyler, gâh cinlerle girdiği onlarca mücadeleden muzaffer çıktığını... Uyku ile uyanıklık arasında, bilinci, bir yakaza halini yaşamaktadır. Sadakalarla ayakta durmaya çalışan bu adamın akıbeti, aklından sonra acep kış soğuşunda şehrin bir kaldırımında ruhunu da teslim etmek midir? Hak Teâlâ yardımını esirgemeye!

İşte bir mecnun daha. Ama bu sefer alışılmadık, gençten bir çocuk. Yabancı mı yerli mi olduğu kestirilemez. Diline doladığı filminden alıntı bir melodiyi İtalyan şivesine yakın bir şiveyle tekrarlar. Metronun arka koltuğuna oturup, elindeki demirden zinciri tesbih gibi sallar. Gözlerini hızlı

hızlı kırıştırtırken genzinden çıkardığı kuvvetli, tuhaf bir ses giderek yükselip alçalan bir çığlığa dönüşür ve aniden kesiliverir. Civarında oturan diğer yolcular kaçarcasına oradan uzaklaşmıştır bile. Bu mecnun, yolculara laf atmayı da ihmal etmez. İnenlere başıra başıra *Aufwiedersehen* (Allahaismarladık) der. Tedirgin olan yolcuların ardından bir kahkaha patlatır. Sonra kahkahası ağlamaya dönüşür. Sesi bu ikisi arasında karar bulunca, genizden çıkan o tuhaf ses yeniden peyda olur. Metronun son durağı Aziziye’de (*Heiligenstadt*) tüm yolcular iner, bir tek o kalır. Acaba trenin nereye gittiğinden haberdar mıdır?

Aziziye durağından kırmızı otobüsler kalkar. Bunlar belediye otobüsleridir ve seyahat boyunca yolcu sayısı mevcut koltuk sayısını pek aşmaz. Usta şoförler gide gele ezberledikleri bu yollarda bildikleri manevraları sırası geldikçe kendilerinden emin bir şekilde tekrarlar. Bu otobüslerden biri özel bir yolcu taşır. Mücevher zarafetinde yaşlı bir kadın... Üzerinde turkuaz bir manto, beyaz parlak saçları topuz yapılmış, başında gri keçeden bir şapka ve mavi gözlerinin altı mavi-yeşil renkte kalınca bir kalemle boyanmış. Bu sevimli bayanın yüzünde tatlı ve huzurlu bir tebessüm vardır. En öndeki tekli koltuğa oturmuş kim bilir aynı otobüste kaçınıcı seferini yapmaktadır. Onun için yolun, yolculuğun, akıp giden saatlerin ve günlerin artık kıymeti kalmamıştır. Akşamın alacakaranlığında otobüse binen yolculara “birazdan sabah mı olacak, akşam mı?” diye sorar. Otobüsün şoförü kadıncağzın haline şaşırın yolculara, bu daimi misafirini incitmelerinden korkar gibi “Aldırmayın!” der.

Viyana’nın bir kapısı mecnunlar dünyasına açılır. Zira yalnızlık ve merhamet yoksunluğunun derin kederlere ittiği pek çok insan o kapıdan girmeye adaydır. Şehrin sokaklarında, yüzlerinde mutlu bir tebessümle yürüyen insanlara nadiren rastlanır. Çoğunun ifadeleri donuk ve gözleri bir boşluğa bakar gibidir. Şehirde komşuluk ya yok ya da tükenmiştir. Allah’ın evleri yerine geçen kiliselerin içleriye soğuk, loş ve çoğu zaman boştur. Vaazlarda geçen merhamet sözcüklerinde merhamet ışığı ve sıcaklığı hissedilmez. İnsanlar kalabalıklar içinde yapayalnızdır. Aslında güzel yaşlanır Viyana’nın sakinleri. İki büklüm, kamburu çıkmış ihtiyarlara sokaklarda pek rastlanmaz. Diri ve dinçtirler, ilerleyen yaşlarına rağmen kendi işlerini kendileri görürler. Hatta tramvayda kendisine yer vermek isteyen gence alınan bile çıkar Ancak çoğu zaman yaş daha kemale ermeden, akıbet endişesiyle bir

huzurevine kayıt yaptırırlar. İnsanları rahat ettirecek bütün maddi şartların mevcut bulunduğu bu şehirde, manevi boşluk maddi şartların varlığını anlamsızlaştırır. Yaşlılıkta yalnızlık, zamanla kişiyi aklından eder. Bazı ihtiyarlar ki işte bunlar Viyana’nın zararsız mecnunlarından, evlerinde kendi kendileriyle başladıkları sohbet, sokağa çıktıklarında da devam ederler.

Viyana’da mecnun olma arifesindeki birini tanımak da kolaydır. Zira bu şehirde insanların yüzlerindeki ifadeler öylesine donuk, hal ve hareketleri öylesine muntazam ve mütecanistir ki, bunların dışında davrananlar hemen fark edilir. Sözelimi, metroda atılan tuhaf bir kahkaha ya da mübalağalı bir tebessüm bile kişiyi ele verir. Bir akşamüzeri, *Nußdorf* (Cevizliköy) tramvayıyla evine dönen kısa boylu, açık tenli, zayıf ve zarif şu kadın meselâ. Yaşlılıktan yıpranan küt kesimli kabarık saçları ağarmış; saçının beyaz, gri ve gümüş telleri birbirine karışmıştır. Tramvay, yeni gotik tarzda, yüksek kuleleri ışıklandırılmış belediye binasının önünden geçerken başını o yana çevirince bakakalır. “Normal” insanlardan sadır olamayacak mübalağalı çocuksu bir tebessüm belirir yüzünde. Şaşkınlıktan eliyle ağzını kapatır. Şaşkınlığı da tebessümü kadar mübalağalıdır. Kendi kendine ama herkesin duyabileceği alçak bir sesle “harikulade” der. Kısa bir süre sonra ışıklandırılmış belediye binasının cazibesine dayanamayıp ansızın tekrar döner ve yine bakakalır. Aynı tebessüm. Bu bina gerçekten insanı hayrete düşürecek kadar güzel midir? Kişiye göre değişir. Ancak kadıncağzın hali, insanı Viyana’da yeni bir mecnunla daha karşılaşıp karşılaşmadığı hususunda tereddüde düşürür. *Nußdorf* tramvayı ilerlerken, bu kadıncağzın yolcu koltuklarının neredeyse baş hizasına konan ekrandaki bilgileri, beklenmedik anlamsız ve vurgulu baş hareketiyle okuduğunu gördüğünüzde, Viyana’nın mecnunlar ordusuna katılmak üzere olan yeni bir neferle daha karşılaştığınızı düşünebilirsiniz. Kim bilir bu ekranlar hangi mecnuna neyi ilham etmektedir. Zira bir başkası, şehrin muhtelif yerlerindeki ekranlarda her okuduğunu telaşla dosyasına kaydetmektedir. Bu ikincisi mecnunlar kapısından içeri çöktan girmiş, birincisiyse henüz kapının eşiğinde bu bilinmez dünyayı seyreylemektedir.

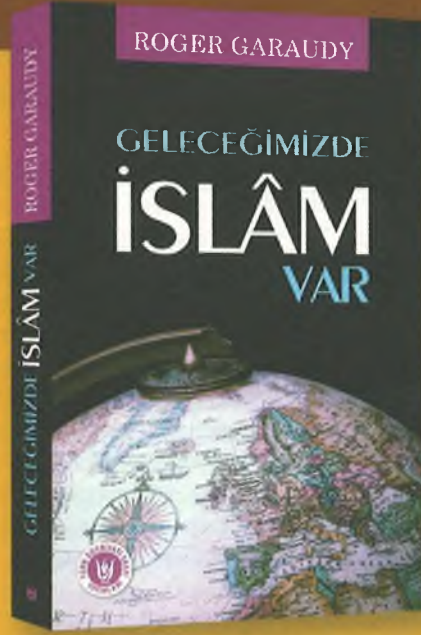
Bu şehirde bir kişi yaşlandığında, yani bedeni haz ve hızdan kesildiğinde, mevcudiyeti anlamsızlaşır. Lakin bu yaşlı beden, içinde direnen bir ruh taşır. Bir kenara atılmışlığı kaldırabilecek gibi değildir. Nerede yaşarsa yaşasın insanın değişmez

halidir: beden yaşlanırken nefsin talepkârlığı azalmaz. Kimisi başkaları nazarında kıymetsizleşmeyi kabullenemez ve “İşte ben buradayım ve hâlâ önemli işlerle uğraşmaktayım” dercesine çabalayıp durur. Bu tarife uyan Viyanalı mecnunlara kütüphane ve konferans salonu gibi akademik ortamlarda rastlanır. Örneğin, Viyana Mimarlık Merkezi (AzW)ne vakit bir toplantı düzenlese, orada daima hazır bulunan bir mecnun vardır. Genellikle salonun ortalarında oturur. Bakışları sert ve dik, saçları ağarmış ve kıyafeti düzgünce yaşlı bir kadındır. Elinde bir kalem ve bir yerlerden özensizce koparılmış bir müsvedde kâğıt sürekli hazır bulunur. Sanki önemli notlar alıyormuşçasına karalar kâğıdı. Ama not alırken bakmaz bile. Kalemini kâğıt üzerinde imza atar gibi hızlı hızlı gezdirir. Çeşitli helezonlar çiziktirirken elleri, gözleri yanı başındakini süzmektedir. Bir diğer mecnun sık sık Milli Kütüphane’ye gider. Bir bilgisayarın başına geçer ve dikkatle eğilir ekrana. Klavyenin tuşlarına kuvvetle basmaya başlar. Duyduğu heyecan ara ara dudaklarından taşar ve sanki iyi saatte olsunlarla konuşuyormuşçasına fısıltıyla mırıldanır. İnsanlık tarihi adına büyük bir keşfin ya da ay kadar parlak bir fikrin peşinden gittiğini düşündürür insana. Fakat merak edip de bakarsınız ne yaptığına, facebook sayfasında bir arkadaşına yorum yazmaktadır.

Böyle başka mecnunlar da gelip gider bu koca kütüphaneye. *Trachten* denen geleneksel Viyana kıyafetleri içinde dolaşan, zayıfca ve yaşlı bir adam vardır meselâ. İştahla, hararetle çalışır. Hep hareket halinde ortalıkta dolanmaktadır. Gâh fotokopi çeker, gâh sipariş ettiği kitapları masasına taşır. Kütüphanenin alt katındaki çalışma salonunda yüksek sesle konuşma imtiyazı bir tek ona tanınmıştır. Konuşmasından rahatsız olan gençler çıkarsa, türlü türlü laf ebeliğiyle tepeler kendisine sataşanı. Kütüphane çalışanları, bu ihtiyarın bir hikâyesi olduğunu bilmekte ve onu mazur görmektedirler. Ayrıca ihtiyarın lafı altında kalan gençlere bilahare gidip sabır ve sükûnet telkin eder ve hikâyesini anlatmaksızın, “Onun bir hikâyesi var!” derler.

Bu şehrin gerek merkezî gerek civar semtlerinde yaşayan daha nice biçare mecnunlar vardır, Allah bilir. Evinden çıkmayanı, çıkıp da kendine bin bir meşgale icat eden ve daha niceleri kim bilir nerede, nasıl geçirirler ömürlerini. Çoğunun ortak kaderi, yaşlılıkta beden kuvvetleriyle birlikte akli melekelelerini de yavaş yavaş kaybetmeleridir.. Allah ellerinden tuta, yardımcılarını ola! ■

Garaudy'nin bütün insanlığa seslenen yeni eseri

Roje Garodi, bu eserinde uyarıyor!

Batı'yı Ortaçağ karanlığından, barbarlıktan, câhillikten ve canlı cenazelikten dün İslâm kurtarmıştı! Bugün de körü körüne üretip körü körüne tüketen ve tükettiren Batı'yı bu korkunç sapmadan yine İslâm kurtaracaktır! Ya İslâm'ın eşsiz bilgeliği, kültürü ve medeniyetiyle tanışıp onun kurtarıcı insanlık değerlerini paylaşacağız, ya da yakın zamanda yok olacak ve Batı toplumlarıyla birlikte bütün dünyayı da intihara sürükleyeceğiz.

TÜRK EDEBİYATI VAKFI YAYINLARI